

Sobreviure (o no) al canvi polític

La situació d'extrema incertesa que envolta el futur de la Mostra de Cinema de València no és més que el resultat de la llarga agonia que pateix el certamen des de ja fa anys. Amb l'arribada del PP al poder, aquest festival, com altres projectes culturals encetats pel Govern socialista, ha patit les conseqüències d'una política cultural rànica, intervencionista i basada descaradament en l'impacte mediàtic.

Des de l'arribada del PP a les principals institucions valencianes –el 1991 a l'Ajuntament de València i el 1995 a la Generalitat Valenciana–, els dirigents populars han fet sentir la seua política conservadora en molts àmbits. I la cultura no n'ha quedat exempta. Exemples com els de la desprestigiada Mostra de Cinema de València, la ja inexistent Trobada de Música del Mediterrani, el desmantellament de la Sala Parpalló, el creixent control polític sobre l'IVAM, la desaparició de l'únic projecte seriós d'investigació i reflexió cultural com va ser la Institució Valenciana d'Estudis i Investigació (IVEI) o el desprestigi de premis literaris com els Ciutat de València han demostrat la voluntat de les institucions valencianes de desacreditar –en lloc d'eliminar directament– alguns dels projectes culturals creats durant el mandat socialista i, en última instància, han mostrat un creixent intervencionisme polític en tots els àmbits de la vida cultural valenciana.

La Mostra toca fons. Després d'anys a la deriva, la Mostra de València –Cinema del Mediterrani ha tocat fons. A hores d'ara, i després de la dimissió del que ha estat director en les dues darreres edicions, Jorge Berlanga, el festival busca redefinir el seu model enmig d'un autèntic allau de crítiques que han posat de relleu no sols l'escassa qualitat dels cicles programats sinó els problemes en la gestió i l'organització del certamen. No debades, en les darreres edicions, la Mostra ha generat més interès pels continus escàndols aliens al certamen que per la projecció de les pel·lícules programades. De fet, després de la darrera edició, que es va celebrar a finals de novembre passat

enmig del deliri i la polèmica, molts eren els qui auguraven la fi definitiva d'aquesta cita.

Ara, després d'uns primers contactes amb el cineasta José Antonio Escrivà, sembla que la Mostra podria emprendre un "canvi dràstic". Però els plans de l'alcaldeessa, Rita Barberà, en aquest sentit no semblen gaire apassionants. Barberà ha demanat al possible substitut de Berlanga més *glamour* i cicles amb caràcter familiar i més participatiu. Vist així, doncs, sembla que la necessitat de refundar el festival, de mantenir-lo al marge dels partidismes i de renovar-ne la imatge després de l'acusat descens en la qualitat dels films i en el nombre d'espectadors, estan lluny de les intencions de l'alcaldeessa.

Això sí, Barberà diu que no està disposada a permetre més polèmiques al voltant de la Mostra. I és que la passada edició ha estat la més controvertida des que el 1979 el partit socialista que governava a l'Ajuntament va decidir crear un festival especialitzat en cinematografia mediterrània en un intent d'acostar València a les ciutats europees més obertes i modernes. Tot i que el camí de la Mostra mai no ha estat exempt de problemes, sobretot per l'escassa comercialització dels films que es projectaven, va ser l'arribada del PP a l'Ajuntament el que va donar el colp definitiu a la trajectòria del festival.

El 1991, el matrimoni de conveniència PP–Unió Valenciana va ocupar el consistori, amb el regionalista Vicent González Lizondo com a regidor de Cultura. Lizondo, ja que la Mostra havia estat un projecte creat pels socialistes, va decidir donar-li nous aires, bàsicament prescindint de la projecció de les pel·lícules que donaven nom i sentit al festival. En comptes d'això, es va

Dalt, uns joves s'aboquen sucre simbolitzant la "casha" que inunda la Mostra de Cinema de València durant la cloenda de la darrera edició del festival. Al costat, l'actriu Maria Schneider, que va assistir com a convidada. El cicle en què es projectava la pel·lícula *El ultimo tango en París*, que ella protagonitza, va ser criticat per l'arquebisbe de València, Agustín García-Gasco.

apostar descaradament per la popularitat –i el populisme–, i la primera Mostra amb el PP al capdavant es va estrenar amb una producció que va posar els pèls de punta als qui consideraven el festival com un expositor de prestigi per a minories: *El día que nací yo*, protagonitzada per Isabel Pantoja.

A partir d'aleshores, els films comercials i la presència d'estrelles portades a colp de talonari van protagonitzar un festival que, no obstant això, mantenia uns índexs d'espectadors respectables i que, tot i que l'esperit mediterrani del certamen era ja el que menys importava, aconseguia, amb més crítiques que lloances, sobreviure any rere any.

Els últims anys de l'antic director, Lluís Fernández, i l'arribada de Jorge Berlanga el 2001, però, van convertir el festival en un certamen sense rumb. La darrera edició, que va superar amb escreix els desficiats de les anteriors, ha finalitzat amb l'arquebisbe de València, Agustín García-Gasco, demanant explicacions per un cicle que considerava poc catòlic, amb un grup de joves abocant-se sucre sobre el cap –com a metàfora de la caspa que inunda el festival– i amb un realitzador que ha impugnat el premi del públic.

Ara, l'Ajuntament de València, després de moltes crítiques, ha hagut d'ac-

Rita Barberà proposa un canvi dràstic per a la Mostra incorporant més 'glamour' i cicles de caràcter familiar

ceptar l'evidència del fracàs de l'actual model de certamen i intentarà –amb una reestructuració, això sí, molt poc esperançadora– donar un canvi de rumb a un festival que molts ja donen per perdut.

L'oportunitat perduda. Dos anys després de la creació de la Mostra de Cinema, el 1981, va nàixer a València un altre projecte cultural, aquesta vegada dedicat a la música, que havia de convertir la ciutat en un punt de referència dels festivals de folk que aleshores encara no sovintejaven tant com en l'actualitat. La Trobada de Música del Mediterrani, doncs, seria la segona de les apostes culturals del consistori socialista i a la vegada un dels festivals pioners a Europa en l'aposta per la música d'arrel. Però la vida d'aquesta trobada va ser molt curta. Deu anys després de la seua creació, l'equip de González Lizondo, que acabava d'aterrar a l'Ajuntament, va decidir apropiarse del festival per comptes d'eliminar-lo

directament. El canvi es va fer notar ràpidament i el que havia estat un punt de reunió de tots els estils musicals arrelats a la Mediterrània es va convertir en un desconcertant aparador de barreges sense sentit. Lizondo va convertir la Trobada en una mena de parador faller, en un festival on els balls i les danses folklòriques es mesclaven amb l'aclaparadora veu de l'omnipresent Francisco. A poc a poc, el festival va anar decaent i perdent el poc interès que li quedava per acabar en el més absolut oblit. Avui dia, quan arreu d'Europa s'organitzen festivals de música d'arrel, València continua deixant passar l'oportunitat. Els dirigents populars asseguren que les dolçaines i els tabalets ja ixen al carrer durant els dies de falles per acompanyar les falleres a l'ofrena a la Mare de Déu.

Què en queda, de la Sala Parpailló? Amb la inauguració del Museu Valencià de la Il·lustració i la Modernitat (MuVIM), el juliol de 2001, la Sala

Un dels grups que va actuar el 1985 en la Trobada del Mediterrani, amb el director, Albert García. L'equip de Gonzalez Lizondo va convertir el festival en una caricatura folklorista.

La Sala Parpalló travessa una situació molt incerta; les decisions artístiques depenen de criteris polítics

Parpalló, un dels millors espais expositius que ha tingut València, iniciava una nova etapa en la seua intensa història. Tal i com es va sospitar aleshores, però, el trasllat de les instal·lacions de la Parpalló al MuVIM ha suposat en la pràctica el desmantellament de l'emblemàtica sala. No debades, el trasllat va comportar la cessió de la gestió, fins aleshores responsabilitat de la Diputació de València, al Consorci de Museus de la Generalitat Valenciana "quan ho considerara oportú".

El resultat ha estat que gairebé totes les exposicions que s'han instal·lat a la Sala Parpalló han estat organitzades pel Consorci, sense cap mena de lligam ni entre si mateixes ni amb els continguts de l'exposició permanent dedicada a la història de la Il·lustració. Així, la que havia estat una de les sales d'art contemporani més prestigioses de València ha acabat convertint-se en un calaix de sastre per als interessos del Consorci de Museus.

La Sala Parpalló va nàixer el 1980, i des del començament es va caracteritzar per acollir les més diverses disciplines artístiques, des de la fotografia o el disseny fins a l'escultura o la pintura. Artistes de renom com Josep Renau, Eusebi Sempere, Carme Calvo, Miquel Navarro, Andreu Alfaro i el mateix Artur Heras, director de la Sala des del 1980 fins el 1995, van contribuir a fer de la Parpalló un espai de referència a la ciutat. El 1995, amb la conversió del centre de la Beneficència en el primer gran complex cultural del País Valencià, la Sala Parpalló es va incorporar a les seues instal·lacions i va iniciar, d'alguna manera, el seu declivi. La notable millora de l'espai expositiu no va anar acompanyada d'un increment dels objectius de la sala, sobretot perquè la Beneficència es va concebre com un conjunt d'espais museogràfics sense gaire connexió entre si.

Actualment, des de la seua localització al MuVIM, la Sala Parpalló es tro-

ba en una situació de màxima incertesa, agreujada pel fet que les decisions artístiques continuen depenent dels criteris polítics.

Cap a on va l'IVAM? El 1995, pocs mesos després de l'arribada del PP al Govern valencià, l'escultor Andreu Alfaro, en una entrevista a EL TEMPS, es mostrava optimista sobre el futur de l'IVAM: "Espere que no siguen tan curts, per no dir ases, com per a desfer una de les poques coses ben fetes que s'han fet a València, amb un sentit i un rigor, no sols de modernitat, sinó de racionalitat i de dignitat intel·lectual."

Els bons auguris d'Alfaro, però, no es van complir. L'IVAM, creat pels socialistes el 1989 i convertit durant els primers anys en un dels museus d'art contemporani de més renom dins i fora del País Valencià, es va convertir ben aviat en un dels objectius culturals preferits pel nou equip de polítics conservadors. Tot i que el primer director del museu amb un govern del PP, Juan Manuel Bonet (actualment director del Centro de Arte Reina Sofía de Madrid), va aconseguir d'alguna manera mantenir el prestigi del centre, els intents de segrestar l'autonomia de l'IVAM ja es feien veure. No debades, Bonet va haver de programar una exposició sobre el vessant artístic de la dissenyadora Ágata Ruiz de la Prada —esposa de Pedro J. Ramírez, director d'*El Mundo*— i va haver de suportar amb impotència el circ polític i mediàtic que es va produir amb la polèmica col·locació i posterior destrucció d'una escultura de l'artista José Sanleón a les portes mateixes de l'IVAM.

Amb Kosme de Barañano, l'actual director, el centre ha perdut definitivament l'autonomia i la independència necessàries en un museu com aquest, i ha vist com el Centre del Carme, un dels seus espais més vius, arriscats i prestigiosos, tancava definitivament les portes enmig d'un allau de crítiques, incloses les d'alguns exmembres destacats de l'equip artístic de l'IVAM, com Carmen Alborch o Vicent Todolí, l'actual director de la Tate Modern de Londres.

Avui, després de gairebé catorze anys, l'IVAM ha perdut bona part del seu

Dalt, una de les sales del ja desaparegut Centre del Carme de l'IVAM. La decisió política de tancar l'espai més viu i agosarat del museu ha provocat una dura polèmica a València i s'afegeix a les contínues pressions polítiques que han acabat afectant l'autonomia i el prestigi de l'IVAM.

RAFA GIL / EL TEMPS

prestigi internacional i es veu abocat a un futur incert i ple d'incògnites.

Investigació a a la deriva. Si el cinema, la música o l'art no han estat gaire afortunats amb la gestió del PP, la investigació i la divulgació de l'alta cultura tampoc no n'ha resultat beneficiada. Així, també la IVEI es va convertir prompte en objectiu del PP. Aquesta entitat, creada a primers dels anys vuitanta pels socialistes a partir de la prestigiosa Institució Alfons el Magnànim (que durant més de cinquanta anys es va dedicar a promoure la investigació en diversos camps i àmbits), resultava massa incòmoda per als dirigents populars donat el seu tarannà il·lustrat, de reflexió i sobretot autònom.

La liquidació de la IVEI, després d'una llarga agonia, va culminar el 1997 i va donar com a resultat la conversió de la Institució Alfons el Magnànim en una mera editorial de llibres i la creació d'un fantasmagòric Organisme Públic Valencià d'Investigació (OPVI), dependent de la Generalitat Valenciana. Aquest organisme, nascut per justificar l'aniquilament de la IVEI, és avui dia una entitat morta, sense pressupost i sense objectius. Com la revista *Debats*,

principal punt de referència de la IVEI, que ha perdut l'espai de crítica i reflexió i bona part del seu prestigi a canvi d'apostar per la línia que tant interessa al PP: la cultura de l'espectacle.

Literatura assetjada. Els guardons literaris tampoc no han escapat al control polític del PP. Un dels exemples més clars en aquest sentit és el dels premis Ciutat de València, envoltats de l'amiguisme i d'una trajectòria ben controvertida des que la coalició PP-UV es va fer amb l'àrea de cultura de l'Ajuntament de València.

Hereus dels premis que l'editorial Prometeo convocava durant la transició, aquests guardons cobraren entitat durant la primera etapa socialista. Però amb l'arribada dels secessionistes al consistori, els premis van obrir els braços als escriptors més relacionats amb el blaverisme i es van convertir en una mena de caricatura. Amb el PP governant en solitari, la situació no va canviar gaire i actualment s'han convertit en uns premis que cada any –i ja en són vint– passen amb més pena que glòria per les pàgines de la premsa valenciana. Res a veure amb les ferotges campanyes de *Las Provincias* quan, encara en l'època socialista, posaven el

crit al cel en assabentar-se que una funcionària escrivia el terme "català" en una nota de premsa sobre els premis.

A la recerca de l'espectacularitat.

Tot plegat, ha acabat condemnant a l'oblit –en el millor dels casos– o al descrèdit absolut algunes de les apostes culturals més ambicioses que van arrançar durant els primers anys 80. Per comptes d'això, el PP ha decidit encetar una nova via, que s'ha demostrat poc rendible culturalment i menys encara econòmicament. Propostes com la Bienal de les Arts van acabar en la primera edició amb un fracàs de públic i de continguts encara no reconegut. I les tan anomenades Ciutat del Teatre i Ciutat del Cinema, dos projectes encara plens d'incerteses, fa anys que es passen pels despatxos de l'administració valenciana sense que se n'haja tret res en clar, excepte propaganda política i rendibilitat electoral.

El desfasament econòmic que suposen aquests projectes, sense oblidar la Ciutat de les Arts i les Ciències, han acabat configurant una política cultural basada en l'espectacularitat.

Rosanna Melià